

مقایسه سوگیری ورزشی در سبک‌های فرزندپروری ادراک شده توسط نوجوانان

The Comparison of Sport Orientation of Adolescents Based on Perceived Patterning Styles

B. Abdoli, Ph.D.

A. Kavyani, Ph.D. Student

دکتر بهروز عبدلی

دانشیار دکتری رفتار حرکتی دانشگاه شهید بهشتی

✉ اکرم کاویانی

دانشجوی دکتری رفتار حرکتی دانشگاه شهید بهشتی

دریافت مقاله: ۹۱/۷/۲

دریافت نسخه اصلاح شده: ۹۲/۹/۲۰

پذیرش مقاله: ۹۲/۱۱/۶

Abstract

The purpose of this research was to compare the sport orientation of adolescents based on their perceived patterning styles. Through a two-stage sampling method, 350 junior high school students were selected. A battery of questionnaires was applied to collect the data including parenting style questionnaire, sport orientation questionnaire, and participation motivation questionnaire.

چکیده

هدف از این پژوهش مقایسه سوگیری ورزشی در سبک‌های فرزندپروری ادراک شده توسط نوجوانان بود. در مطالعه حاضر ۳۵۰ دانش‌آموز به صورت تصادفی خوشه‌ای از بین دانش‌آموزان سال اول دبیرستان منطقه ۴ تهران انتخاب شدند. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل پرسش‌نامه سبک‌های فرزندپروری و پرسش‌نامه سوگیری ورزشی بود. داده‌های به‌دست آمده با روش آماری تحلیل واریانس چندمتغیری، تحلیل شدند ($\alpha < 0.05$).

✉ Corresponding author: Shahid Beheshti University, sport science Faculty.

Tel: +9802129902940

Email: A_kavyani@sbu.ac.ir

✉ نویسنده مسئول: تهران، اوین، بلوار دانشجو، دانشگاه شهید

بهشتی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی

تلفن: ۰۲۱-۲۹۹۰۲۹۴۰

پست الکترونیکی: A_kavyani@sbu.ac.ir

Data were analyzed using multivariate analysis of variance (MANOVA). Findings indicated that parenting styles affect children's sport orientation. In addition, this study shows a significant difference between boys and girls in sport orientation, suggesting that boys are more competitive, winning and goal oriented. Consequently, according to the results, children of authoritative parents might be more sport and success oriented than those of permissive parents. In general, the present study reveals that parenting style is a fundamental important process influencing the improvement of adolescents' sport orientation.

Keywords: Achievement Motivation, Parenting Style, Competitiveness, Win, Goal Orientation.

یافته‌های پژوهش نشان داد، سبک فرزندپروری والدین بر سوگیری ورزشی فرزندان تأثیر می‌گذارد. مطابق این یافته‌ها بین پسران و دختران در سوگیری ورزشی تفاوت معنادار وجود دارد. به طوری که پسران در مقایسه با دختران رقابت‌جویی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی بیشتری دارند. به طور کلی یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد که فرزندان والدین مقتدر در مقایسه با والدین مسامحه‌کار سوگیری ورزشی و پیروزی‌گرایی بیشتری دارند. در مجموع پژوهش حاضر نشان داد که سبک فرزندپروری فرآیند زیربنایی مهمی است که بر توسعه سوگیری ورزشی فرزندان تأثیر می‌گذارد.

کلیدواژه‌ها: انگیزش پیشرفت، سبک فرزندپروری والدین، رقابت‌جویی، هدف‌گرایی، پیروزی‌گرایی.

مقدمه

در بسیاری از نظریه‌های یادگیری، انگیزش از مهم‌ترین عواملی است که در میزان و شدت عملکرد افراد نقش دارد (دسی و رایان، ۲۰۰۰). انگیزش در تمامی رفتار انسان دیده می‌شود و شدت و نوع آن با توجه به موقعیت تغییر می‌کند (شیخ، افشارنژاد و شیخ، ۲۰۱۲). علاوه بر این افراد در منبع انگیزش نیز با هم تفاوت دارند. روان‌شناسان ورزش عموماً انگیزش را با مفاهیم خاصی مورد توجه قرار می‌دهند، از جمله انگیزش پیشرفت، انگیزش به شکل فشار رقابتی و انگیزش درونی - بیرونی. انگیزش پیشرفت یا پیشرفت‌گرایی به تمایل فرد به برخورداری از تسلط یا مبارزه‌طلبی برای رسیدن به یک موقعیت بهتر (کسب مهارت، رفع مشکل، کسب پاداش و برتری‌جویی) گفته می‌شود. گیل معتقد است پیشرفت‌گرایی افراد در ورزش ممکن است با گرایش آن‌ها در سایر زمینه‌های پیشرفت متفاوت بوده و انگیزش پیشرفت در ورزش و رقابت را سوگیری ورزشی^۱ نامید (گیل و دیتز، ۱۹۸۸). به عقیده مارتنز سوگیری ورزشی رفتاری برای پیشرفت در شرایط رقابت است که عنصر اساسی آن در ارزشیابی اجتماعی است. به نظر می‌رسد انگیزش پیشرفت و سوگیری ورزشی بر بسیاری از رفتارها، افکار و احساسات از جمله انتخاب نوع فعالیت، تلاش برای پیگیری اهداف و

پشتکار به دنبال مواجهه با شکست تاثیر دارد (یو، کیم، ۲۰۰۲). انگیزش پیشرفت و سوگیری ورزشی مهم هستند زیرا به ما کمک می‌کنند تا بفهمیم که چرا برخی افراد برای موفقیت بسیار برانگیخته به نظر می‌رسند و دیگران فقط به منظور لذت بردن از فعالیت در آن مشارکت می‌کنند (واینبرگ و گولد، ۲۰۱۱؛ ترجمه واعظ موسوی و همکاران، ۱۳۹۲).

تفاوت‌های فردی در انگیزش از اهمیت فراوانی برخوردار است. در محیط‌های ورزشی گوناگون نه تنها افراد به دلایل متفاوت در فعالیت بدنی شرکت می‌کنند، بلکه در رفتارهای وابسته به پیشرفت مانند تعهد به تمرین، انگیزش پیشرفت و حفظ مشارکت ورزشی نیز متفاوت هستند (تننهام و اوکلند، ۲۰۰۷). بنابراین پی بردن به این‌که چرا در محیط‌های ورزشی برخی افراد انگیزش زیادی برای رسیدن به اهداف خود دارند و برخی این انگیزش را ندارند، از اهمیت خاصی برخوردار است. باید توجه داشت که خصوصیات فردی و روان‌شناختی در خلأ رشد نمی‌کنند، بلکه تمامی این خصوصیات از جمله میزان جهت‌گیری انگیزش افراد شرکت‌کننده در فعالیت بدنی تابعی از تعاملات آن‌ها در طول زندگی با افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها در محیط اجتماعی بیرونی آن‌هاست (تننهام و اوکلند، ۲۰۰۷؛ دسی و رایان، ۲۰۰۰).

مدل بوم‌شناختی رشد انسان برون‌فنبینر^۲ (۱۹۹۳، ۱۹۹۷) معتقد است که رشد افراد در زمینه‌ای از سیستم‌ها و عوامل بوم‌شناختی و اجتماعی متعدد صورت می‌پذیرد. همه این سیستم‌ها و عوامل بر رشد کودک تاثیر گذاشته و هم‌چنین از رشد کودک تاثیر می‌پذیرند. مطابق با مدل برون‌فنبینر (۱۹۹۳، ۱۹۹۷) عملکرد و رفتار یک فرد ورزشکار یا فردی که در فعالیت بدنی شرکت می‌کند و هم‌چنین خصوصیات و صفات فردی او در طول زمان توسط محیط تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و جسمانی که او در آن زندگی می‌کند شکل می‌گیرد. از یک دیدگاه عملی و کاربردی خانواده احتمالاً در دسترس‌ترین و هم‌چنین مهم‌ترین بعد اجتماعی محیطی برای بررسی است (تننهام و اوکلند، ۲۰۰۷؛ سینگر، ۲۰۰۱؛ لیندر و کر، ۲۰۰۱). خانواده‌ها به کودکان مهارت‌هایی را آموزش می‌دهند و باورهایی را در آن‌ها شکل می‌دهند که در شکل‌دهی نگرش‌ها و رفتارهای مهم در ارتباط با فعالیت بدنی نقش زیادی دارند (مگلو، ۲۰۰۲ به نقل از ادواردسون و کلی، ۲۰۱۰).

لازم به ذکر است، نقش خانواده‌ها در رشد ورزش حیاتی است - آن‌ها کودکان را در همه سطوح و رتبه‌ها به سیستم ورزش تحویل می‌دهند؛ از اعمال روزمره ساده گرفته تا شرکت ورزشکاران در سطوح رقابتی، همین‌طور از تامین هزینه‌های مالی گرفته تا فراهم کردن تشویق و حمایت برای کودکان. در حقیقت، اگر کودکی با استعداد باشد و ورزشی را در سطح بالا انجام دهد، سهم و نقش خانواده بسیار مهم و ضروری است (گالاهو، ۲۰۱۱). هرچند نقش خانواده در ورزش بسیار مهم است، ولی کمتر به طور دقیق مورد بررسی قرار گرفته است. ورزش یکی از مقوله‌های موثر رایج در خانواده‌هاست که سهم و نقش خانواده‌ها بر آن بسیار مورد توجه است. در واقع یکی از

مهم‌ترین عوامل تاثیرگذار بر مشارکت ورزشی و به نوبه خود سوگیری ورزشی نوجوانان سبک فرزندپروری والدین است. اگرچه در زمینه‌های دیگر اجتماعی، آگاهی زیادی در این‌باره وجود دارد که شرایط خانوادگی و سبک فرزندپروری نقش مهمی را در اثر گذاشتن بر تجربیات مثبت و منفی نوجوانان در ورزش دارد.

از جمله ویژگی‌های خانواده که در رشد کودکان در جنبه‌های متفاوت موثر است، می‌توان سبک فرزندپروری^۲ را نام برد (بشارت و همکاران، ۱۳۹۰). بامریند (۱۹۷۸) بر اساس دو بعد میزان محبت و مهار، چهارگونه سبک تربیتی را در والدین توصیف می‌کند که عبارتند از: ۱. والدین قاطع ۲. والدین مستبد ۳. والدین سهل‌گیر و ۴. والدین مسامحه‌کار (بی‌تفاوت). والدین قاطع در عین حال که به نیازهای فرزندان توجه دارند، به بیان انتظارات و توقعات خویش می‌پردازند و قواعد و مقرراتی را در منزل اعمال می‌کنند. والدین مستبد پذیرای نیازهای فرزندان نیستند اما بر اطاعت از قوانین تاکید دارند. والدین سهل‌گیر برعکس والدین مستبد هستند. بدین معنی که محبت زیاد و مهار کمی را اعمال می‌کنند. والدین بی‌تفاوت در هر دو بعد محبت و مهار بی‌توجهی می‌نمایند. بدین معنا که نه پذیرای نیازهای فرزندان هستند و نه بر رفتار آنان نظارت دارند (تننهام و اوکلند، ۲۰۰۷؛ سینگر، ۲۰۰۱). رفتار والدین و سبک فرزندپروری آن‌ها تاثیرات مثبت و منفی بر تجارب ورزشی کودکان دارد (فراسر و توماس و همکاران، ۲۰۰۶). مطالعات متعدد نشان داده است که کودکانی که روابط مثبت‌تر، حمایت و تشویق بیشتر و فشار کمتری را از سوی والدین دریافت کرده‌اند، لذت بیشتری را از ورزش تجربه کرده و تمایل بیشتری را برای چالش داشته و همچنین انگیزش درونی بیشتری را در مقایسه با دیگر کودکان دارند (هولت و همکاران، ۲۰۰۸). همچنین تاثیر مثبت والدین با توجه بیشتر به ورزش و فعالیت بدنی و سطوح بالاتر سوگیری ورزشی ارتباط دارد (چیکزنت میهای و همکاران، ۱۹۹۳؛ هورن و هورن، ۲۰۰۷؛ کیگان، اسپری و همکاران، ۲۰۱۰؛ هارود و همکاران، ۲۰۰۹؛ کامیگ، اسمیت و همکاران، ۲۰۰۸). علاوه بر این سبک فرزندپروری مقتدرانه موجب بهبود ادراک کودکان از شایستگی بدنی و سلامت جسمانی آن‌ها می‌گردد (کیمیاک و هورن، ۲۰۱۱). به طور کلی مطالعات سبک‌های مختلف فرزندپروری پیشنهاد می‌کند که والدین احتمالاً تاثیرات متفاوتی بر انگیزش و سوگیری ورزشی کودکان با توجه به نوع ارتباطشان با کودک، تجربه در ورزش و یا سبک عاطفی‌شان داشته باشند (کیگان، اسپری و همکاران، ۲۰۱۰).

با وجود این بیشتر محققان که اثرات رفتار والدین بر کودکان را در ورزش و فعالیت بدنی بررسی کرده‌اند، تنها بر برخی از جنبه‌های منتخب رفتار والدین توجه داشته و فقط تعداد کمی از رفتارهای والدین و فرزندان را مد نظر قرار داده‌اند (هورن و هورن، ۲۰۰۷) و سوال‌هایی از این قبیل هنوز وجود دارد: فرآیندی که از طریق آن باورهای والدین و فرزندان شکل می‌گیرد و منتقل می‌شود، چیست؟

چگونه باورها در مورد موفقیت، شایستگی و ارزش فعالیت بدنی، رویکرد والدین و فرزندان را نسبت به فعالیت بدنی شکل می‌دهد؟

چگونه یک ورزشکار در ارتباط با خانواده و رفتارهای والدین در فعالیت بدنی تکلیف‌محور یا هدف‌محور می‌گردد (کیمیاک و هورن، ۲۰۱۱). با توجه به تاثیر بالقوه‌ای که والدین بر فعالیت بدنی کودکان می‌گذارند، فهم و تجزیه و تحلیل جامعی از شواهدی که نشان می‌دهد والدین چگونه بر فعالیت بدنی کودکان تاثیر می‌گذارند، لازم است.

این فهم جامع موجب آگاهی از برنامه‌های تعاملی مبتنی بر خانواده شده و به والدین برای طراحی روش‌های موثرتر در افزایش فعالیت بدنی کودکان و نوجوانان کمک می‌کند و همچنین سبب شناسایی حوزه‌های تحقیقات آتی می‌گردد. لازم به ذکر است سبک‌های فرزندپروری (پردای، کارول و روچ، ۲۰۰۴؛ به نقل از صادقی، ۱۳۸۴) تا حدود زیادی وابسته به فرهنگ بوده و در محتوای مختلف فرهنگی مضامین متفاوتی به خود می‌گیرند (احمدی، پاکدامن و حیدری، ۱۳۹۰).

با ملاحظه آن‌چه مطرح شد و نظر به این‌که تاکنون سوگیری ورزشی در سبک‌های مختلف فرزندپروری مقایسه نشده است، هم‌راستا با محققان دیگر در این زمینه، تحقیق حاضر درصدد بررسی این سوال است که چگونه نوجوانان در ارتباط با رفتار والدین مجموعه باورهای سوگیری ورزشی خود را توسعه می‌دهند و نقش انواع مختلف سبک‌های فرزندپروری ادراک شده در این خصوص چیست؟ لذا این مطالعه به دنبال بررسی این مسئله است که آیا سوگیری ورزشی با توجه به سبک‌های فرزندپروری ادراک شده نوجوانان متفاوت است یا خیر؟

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

به دلیل این‌که ارتباط سبک‌های فرزندپروری و سوگیری ورزشی بدون آن‌که دستکاری و کنترلی بر آن‌ها صورت گیرد، مورد بررسی قرار می‌گیرند، در این پژوهش از روش مطالعه پس‌رویدادی استفاده شد. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانش‌آموزان سال اول دبیرستان منطقه ۴ تهران بودند و مطابق آمار حجم جامعه مذکور برابر با ۴۵۰۰ نفر بود.

برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد، بدین ترتیب که از میان مدارس مختلف ۱۰ مدرسه و از هر مدرسه ۲ کلاس به تصادف انتخاب شدند. در مرحله بعد اقدام به توزیع پرسش‌نامه‌ها شد. به منظور اطمینان از دستیابی به فراوانی مناسب در هر یک از سبک‌های فرزندپروری و با توجه به جدول گرجسی و مورگان، به تعداد ۴۰۰ نفر نمونه پرسش‌نامه توزیع شد؛ که پس از کنار گذاشتن پرسش‌نامه‌های ناقص و مخدوش در نهایت ۳۵۰ پرسش‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ابزارهای پژوهش

پرسش‌نامه سبک‌های فرزندپروری: این پرسش‌نامه برای سنجش سبک‌های فرزندپروری والدین بر اساس مدل تئوریک سبک‌های والدینی بامریند (۱۹۷۱) و مکوبی و مارتین (۱۹۸۳) توسط شیفر (۲۰۰۰) در قالب ۷۷ ماده تهیه شده است (اسماخانی، نصیرنژاد و اعتمادی، ۱۳۸۸) و ابعاد مختلف کنترل - آزادی و محبت - طرد را در سبک‌های والدگری می‌سنجد. ضریب پایایی پرسش‌نامه مذکور توسط سازنده آن ۸۷٪ گزارش شده است. این پرسش‌نامه در پژوهش‌های مختلف به کار رفته، اعتبار بالایی را برای هر دو بعد نشان می‌دهد. به عنوان مثال در پژوهشی توسط یعقوب‌خانی قیائوند (۱۳۷۲)، به نقل از آقاجری، (۱۳۷۴) ضریب پایایی این پرسش‌نامه از طریق ضریب آلفا برای بعد کنترل - آزادی ۶۳٪ و برای بعد محبت - طرد ۸۲٪ به دست آمده است. همچنین در مطالعه‌ای توسط صادقی (۱۳۸۴) ضریب پایایی این ابزار برای بعد کنترل - آزادی ۷۸٪ و برای بعد محبت - طرد ۹۴٪ و برای کل پرسش‌نامه ۸۸٪ به دست آمد. در پژوهش احمدی، پاکدامن و حیدری (۱۳۹۰) برای بررسی پایایی پرسش‌نامه از آلفای کرونباخ استفاده شده که برای ابعاد کنترل - آزادی و محبت - طرد به ترتیب برابر با ۷۴٪ و ۹۵٪ بوده است. در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی پرسش‌نامه از آلفای کرونباخ استفاده شده که برای ابعاد کنترل - آزادی و محبت - طرد به ترتیب برابر با ۶۹٪ و ۹۲٪ بوده است. پاسخ به سؤالات این پرسش‌نامه در مقیاس ۵ گویه‌ای لیکرت (از همیشه تا هیچ وقت) صورت می‌گیرد.

پرسش‌نامه سوگیری ورزشی (SOQ): پرسش‌نامه سوگیری ورزشی در سال ۱۹۸۸ توسط گیل و دیتر برای بررسی انگیزش پیشرفت در رقابت ورزشی طراحی شد. نتایج آزمون مجدد این پرسش‌نامه ضریب پایایی ۷۳٪ تا ۸۹٪، پایایی بین طبقه‌ای ۸۴٪ تا ۹۴٪ و ثبات درونی ۷۹٪ تا ۹۵٪ است که توسط طراحان آن (گیل و دیتر ۱۹۹۸) گزارش شده است. این پرسش‌نامه حاوی ۲۵ سوال است که بر اساس مقیاس لیکرت ۵ امتیازی (۵=کاملاً موافق، ۱=کاملاً مخالف) نمره‌گذاری می‌شود. این پرسش‌نامه مشتمل بر سه خرده‌مقیاس با عناوین رقابت‌جویی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی بوده و جمع سؤالات هر فرد امتیاز خرده‌مقیاس مربوطه را برای او نشان می‌دهد (گیل و دیتر، ۱۹۸۸).

روایی و پایایی پرسش‌نامه سوگیری ورزشی در پژوهش بهرام و شفیع‌زاده (۱۳۸۲) ارزیابی و تأیید شد، به طوری که پایایی زمانی برای پرسش‌نامه مذکور ۹۰٪ و ثبات درونی خرده‌مقیاس‌های پرسش‌نامه نیز از ۷۴٪ تا ۸۹٪ گزارش شده است. در مطالعه فولادیان، سهرابی، حسینی و فارسی (۱۳۸۸) پایایی زمانی این پرسش‌نامه ۹۳٪ و ثبات درونی خرده‌مقیاس‌های آن از ۷۱٪ تا ۹۲٪ به دست آمد. در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی پرسش‌نامه از آلفای کرونباخ استفاده شده که به ترتیب برای سه خرده‌مقیاس رقابت‌جویی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی برابر با ۷۵٪، ۷۲٪، ۶۷٪ بوده است.

یافته‌ها

در توصیف یافته‌های پژوهش ابتدا فراوانی آزمودنی‌ها در هر یک از سبک‌های فرزندپروری در جدول ۱ ارائه شده است. قابل ذکر است بر اساس پاسخ افراد به پرسش‌نامه ادراک از سبک‌های فرزندپروری افراد به چهار گروه فرزندپروری تقسیم شدند. فراوانی افراد در هر یک از سبک‌های فرزندپروری به طور کلی و به تفکیک جنس در جدول ۱ ارائه شده است. در بررسی پیش‌فرض‌های آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری (MANOVA) مشخص شد که متغیر وابسته دارای توزیع طبیعی است. هم‌چنین مقدار پی‌لوین بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بود که نشان می‌دهد واریانس‌ها برابر هستند.

جدول ۱: فراوانی آزمودنی‌ها در سبک‌های فرزندپروری به تفکیک جنس

کل	جنس				سبک‌های فرزندپروری	
	دختر		پسر			
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۶/۸	۹۴	٪۴۸	۴۵	٪۵۲	۴۹	مقتدر
۲۰/۸	۷۳	٪۴۲	۳۰	٪۵۸	۴۳	مستبد
۲۸/۵	۱۰۰	۱۹/۰۹	۶۷	۹/۴	۳۳	سهل‌گیر
۲۳/۷	۸۳	۱۲/۳۷	۴۳	۱۱/۴۲	۴۰	مسامحه‌کار
۱۰۰	۳۵۰	۵۲/۸	۱۸۵	۴۷/۱	۱۶۵	کل

با استفاده از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری (MANOVA) تفاوت سوگیری ورزشی در سبک‌های فرزند پروری ادراک شده توسط نوجوانان بررسی شد. بین سوگیری ورزشی و خرده‌مقیاس‌های آن در چهار سبک فرزندپروری به طور کلی تفاوت معنی دار مشاهده شد. $F(9, 837) = 3/82, p < 0/05, Wilks Lambda = 0/95, partial eta squared = 0/39$. بین خرده‌مقیاس‌های سوگیری ورزشی بین دانش‌آموزان دختر و پسر به طور کلی تفاوت معنادار مشاهده شد.

$F(3, 339) = 3/82, p < 0/0005, Wilks Lambda = 0/94, partial eta squared = 0/54$. تحلیل هر یک از متغیرهای وابسته به تنهایی، با استفاده از آلفای تعدیل شده بونفرونی (۰/۰۱۲) نشان داد که سوگیری ورزشی و پیروزی‌گرایی در سبک‌های مختلف فرزندپروری به طور معناداری متفاوت هستند (جدول ۲). به منظور تعیین محل تفاوت در سبک‌های فرزندپروری از آزمون تعقیبی LSD استفاده شد.

جدول ۲: نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری سوگیری ورزشی در سبک‌های

مختلف فرزندپروری ادراک شده و جنس

منابع تغییرات	متغیرهای وابسته	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F مشاهده شده	سطح معناداری
سبک فرزندپروری ادراک شده	رقابت‌جویی	۵۷۸/۲۲	۳	۱۹۲/۷۴	۲/۷۵	۰/۰۴۲
	پیروزی‌گرایی	۲۰۷/۸۰۷	۳	۶۹/۲۶	۳/۹۵	۰/۰۰۹
	هدف‌گرایی	۸۴/۷۸	۳	۲۸/۲۹	۲/۲۷	۰/۰۰۸
جنس	سوگیری ورزشی	۲۲۰/۱۰۶	۳	۷۳۳/۶۹	۳/۵۵	۰/۰۰۱
	رقابت‌جویی	۱۱۵۳/۹۳	۱	۱۱۵۳/۹۳	۱۶/۵۱	۰/۰۰۰۵
	پیروزی‌گرایی	۳۱۱/۲۲	۱	۳۱۱/۲۲	۱۷/۷۸	۰/۰۰۰۵
	هدف‌گرایی	۱۵۱/۶۱	۱	۱۵۱/۶۱	۱۲/۱۹	۰/۰۰۱
سبک × جنس	ورزش‌گرایی	۴۰۸۶/۳۰	۱	۴۰۸۶/۳۰	۱۸/۵۱	۰/۰۰۰۵
	رقابت‌جویی	۲۳۵/۵۳	۳	۷۸/۵۱	۱/۱۲	۰/۳۴
	پیروزی‌گرایی	۳۴/۵۴	۳	۱۱/۵۱	۰/۶۵۸	۰/۵۷
	هدف‌گرایی	۵۳/۹۶	۳	۱۷/۹۸	۱/۴۴	۰/۲۲
خطا	سوگیری ورزشی	۷۷۲/۹۴	۳	۲۵۷/۶۴	۱/۱۶	۰/۳۲
	رقابت‌جویی	۲۳۸۳۲/۰۶	۳۴۲	۶۹/۸۸		
	پیروزی‌گرایی	۵۹۶۸/۷۶	۳۴۲	۱۷/۵۰		
	هدف‌گرایی	۴۲۴۰/۲۱	۳۴۲	۱۲/۴۳		
کل	سوگیری ورزشی	۷۵۲۸۱/۴۶	۳۴۲	۲۲۰/۷۶		
	رقابت‌جویی	۹۴۴۸۰۰۴/۶۹	۳۵۰			
	پیروزی‌گرایی	۱۹۳۴۳۲/۶۴	۳۵۰			
	هدف‌گرایی	۲۰۲۷۸۱/۵۸	۳۵۰			
	سوگیری ورزشی	۳۴۵۵۹۳۷/۱۱	۳۵۰			

نتایج آزمون تعقیبی نشان داد که والدین مقتدر و مسامحه‌کار در سوگیری ورزشی و خرده‌مقیاس‌های آن یعنی رقابت‌جویی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی در سطح ($P < ۰/۰۱$) تفاوت معنادار دارند؛ به طوری که فرزندان والدین مقتدر با میانگین‌های (۱۰۱/۰۸، ۵۲/۸۵، ۲۳/۹۸، ۲۴/۲۴) به ترتیب در مقایسه با فرزندان والدین مسامحه‌کار (۹۴/۰۱، ۴۹/۳۱، ۲۱/۷۷، ۲۲/۹۳) در سوگیری ورزشی و خرده‌مقیاس‌های آن یعنی رقابت‌جویی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی بهتر بودند. سایر سبک‌های فرزندپروری تفاوت معناداری را در سوگیری ورزشی نشان ندادند. هم‌چنین اثر جنس بر سوگیری ورزشی کلی و خرده‌مقیاس‌های آن یعنی رقابت‌جویی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی در سطح ($P < ۰/۰۱$) معنادار می‌باشد (جدول ۲).

به این ترتیب که دانش‌آموزان پسر به ترتیب در سوگیری ورزشی و خرده‌مقیاس‌های آن یعنی رقابت‌جویی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی (۱۰۱/۸۱، ۵۳/۲۳، ۲۴/۰۸، ۲۴/۴۹) بهتر از دانش‌آموزان دختر (۹۵/۱۸، ۴۹/۷۶، ۲۲/۱۸، ۲۲/۲۴) بودند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر مقایسه سوگیری ورزشی در سبک‌های مختلف فرزندپروری ادراک شده توسط نوجوانان بود. نتایج نشان داد سوگیری ورزشی در سبک‌های مختلف فرزندپروری به طور معناداری متفاوت است؛ به طوری که سوگیری ورزشی در فرزندان والدین مقتدر به طور معناداری بیشتر از فرزندان والدین مسامحه‌کار بود. بررسی دقیق‌تر یافته‌ها نشان داد، نوجوانانی که سبک فرزندپروری مقتدر را ادراک کرده بودند پیروزی‌گرایی بیشتری را در مقایسه با نوجوانانی که فرزندپروری مسامحه‌کار را ادراک کرده بودند، داشتند. به این ترتیب این یافته‌ها با تحقیقات کیمی‌اک، هولت (۲۰۱۱)، هولت، دنیل، بلک (۲۰۰۷)، هولت و همکاران (۲۰۰۸) که نشان دادند سبک فرزندپروری مقتدرانه با افزایش شایستگی بدنی، سلامت جسمانی و افزایش مشارکت ورزشی ارتباط دارد، هم‌راستا بود. تمایل به پیروزی بازتابی از انتخاب‌ها و پاسخ‌های فردی طی فعالیت ورزشی است. شرکت‌کنندگان در ورزش تمایل دارند برنده شوند و از بازنده شدن دوری می‌کنند. در واقع والدین مقتدر محیط خانوادگی گرم، پاسخ‌گو، حمایت‌گر و همراه با چالش مثبت را فراهم می‌کنند و احتمالاً به بهترین شکل توجه نوجوانان را تسهیل و هماهنگ می‌کنند. یکی از توانایی‌های قابل توجهی که با فعالیت بدنی نوجوانان ارتباط دارد، رشد و پذیرش سوگیری ورزشی است. نوجوانانی که والدین خود را گرم، مهربان، غیرایرادگیر، در هنگام یادگیری مهارت جدید کمک‌کننده و حمایت‌گر ادراک می‌کنند و آن‌ها را مشوق به سمت رفتارهای خودمدار و موفقیت فردی می‌بینند، احتمالاً انگیزش پیشرفت و پیروزی‌گرایی را توسعه می‌دهند و این مسئله به نوبه خود سبب می‌شود تا آن‌ها سوگیری ورزشی پررنگ‌تر و بیشتری در فعالیت ورزشی داشته باشند. علاوه بر این، نوجوانانی که سطوح مناسبی از استقلال و ارتباط دوسویه با والدین خود را درک می‌کنند، احتمالاً پیروزی را نسبت به معیارهای درونی درک کرده و همین مسئله منجر به شکل‌گیری شایستگی و توسعه احساس مفید بودن در ورزش می‌گردد (چیکزنت میهای، راتهلوند، ۱۹۹۳). احساس شایستگی در فعالیت بدنی کیفیت آن را بالا برده و مطابق با نظر چیکزنت میهای (۱۹۹۸) انگیزش مشارکت در فعالیت بدنی را افزایش می‌دهد.

از سوی دیگر تمام نظریه‌های انگیزشی بر نقش مثبت شایستگی ادراک شده بر انگیزش تاکید می‌کنند (مثلاً بندورا، ۱۹۸۶؛ دسی و رین، ۱۹۸۵؛ هارتر، ۱۹۸۷؛ و وینر، ۱۹۸۵). سطوح بالای شایستگی ادراک شده انتظارات مثبت برای موفقیت و رفتارهای وابسته به موفقیت مثل تلاش، انتخاب تکالیف چالشی و پایداری را منجر می‌شود (ملکی، محمدزاده، عامری، زمانی، ۱۳۹۰). لذا سوگیری ورزشی و پیروزی‌گرایی به عنوان رفتارهای وابسته به پیشرفت در فرزندان والدین مقتدر که احتمالاً شایستگی بیشتر و انگیزش درونی بیشتری را در ورزش درک می‌کنند، بیشتر است.

علاوه بر این نتایج تحقیق حاضر نشان داد، سوگیری ورزشی بین دانش‌آموزان دختر و پسر به طور معناداری متفاوت است؛ به طوری که سوگیری ورزشی در پسران به طور معناداری بیشتر از

دختران بود. همین‌طور بررسی بیشتر یافته‌ها نشان داد که بین پسران و دختران در رقابت‌جویی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی تفاوت معنادار و به نفع پسران وجود داشت. این نتایج با تحقیقات گیل و دیتر (۱۹۹۸)، پیفر و پات (۲۰۰۷)، پاناگوتیس (۲۰۰۷)، فولادیان، سهرابی، حسینی و فارسی (۱۳۸۸) موافق است. این تفاوت معمولاً بدین صورت توجیه می‌شود که زنان نسبت به مردان، ادراک پایین‌تری از توانایی خود دارند (ویگفیلد و همکاران، ۱۹۸۶ به نقل از پینریچ و شانک، ۱۳۹۰). علاوه بر این وجود امکانات بهتر برای پسران، شرایط محیطی، فرهنگی - اجتماعی، و انتظارات اجتماعی پسران و عدم آشنایی، کم‌حضور بودن دختران در سالن‌های ورزشی، امکانات و تجهیزات اندک و نامناسب، و انتظارات فرهنگی - اجتماعی می‌توانند از علل احتمالی پایین‌تر بودن سوگیری ورزشی دختران باشند. اما باید توجه داشت که این تفاوت‌های جنسی با تصورات غالب فرهنگی در مورد نقش جنسیتی در فعالیت‌ها و این‌که دانش‌آموزان تا چه حد این تصورات غالب فرهنگی را پذیرفته‌اند تعدیل می‌شوند (پینریچ و شانک، ۱۳۹۰).

نتایج این تحقیق بر اساس سبک‌های فرزندپروری ادراک شده از سوی فرزندان بود و تحقیقات بیشتری لازم است تا ارتباط سبک فرزندپروری از دیدگاه والدین را بر سوگیری ورزشی بررسی کند. علاوه بر این با توجه به این‌که برخی از مطالعات انجام شده در مورد تاثیرات مادران و پدران بر رفتارها و نگرش‌های کودکان تاثیرهای جنسیتی را عامل مهمی به شمار آورده‌اند (بیس و همکاران، ۲۰۰۵)، مطالعات بیشتری لازم است تا مشخص شود آیا جنس والدین و همچنین فرزندان در رابطه با سبک فرزندپروری و سوگیری ورزشی تاثیر دارد یا خیر؟

در مجموع یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که سبک فرزندپروری والدین احتمالاً فرآیند زیربنایی مهمی است که بر رشد و توسعه سوگیری ورزشی فرزندان تاثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر سبک تربیت مقتدرانه سبب می‌شود فرزندان سطوح مناسبی از استقلال و ارتباط دوسویه با والدین خود را درک کنند. چنین ارتباطی تاثیر بالقوه‌ای بر سوگیری ورزشی کودکان در فعالیت ورزشی کوتاه‌مدت و بلندمدت دارد. لذا نتایج این تحقیق اهمیت بالقوه کاربردی برای دست‌اندرکاران و محققانی که به دنبال افزایش میزان مشارکت ورزشی نوجوانان هستند، دارد. هم‌چنین با توجه به این‌که والدین مقتدر در سبک تربیتی خویش محیطی گرم و در عین حال همراه با چالش را برای فرزندان خود فراهم می‌کنند، می‌توان به والدین توصیه کرد به منظور افزایش سوگیری ورزشی در فرزندان حمایت بیشتری را برای آن‌ها فراهم کنند، فرزندان را بیشتر تشویق کرده و بازخوردهای مثبتی را در مورد مشارکت آن‌ها در ورزش فراهم کنند. هم‌چنین والدین بایستی در مشارکت ورزشی فرزندان خویش از هر گونه فشار ناخواسته که ممکن است به نوجوانان تحمیل کنند، آگاه باشند.

پی‌نوشت‌ها

1. Sport orientation
2. Bronfenbrenner's bioecological model
3. Parenting style

منابع

- احمدی، س، پاکدامن، ش، حیدری، م. (۱۳۹۰). بررسی ارتباط بین سبک فرزندپروری ادراک شده، راه‌های دانستن و مباحثه‌طلبی دانشجویان. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۷(۳)، ۳۵۵-۳۷۱.
- اسماخانی اکبری‌نژاد، ه، نصیرنژاد، ف، اعتمادی، ا. (۱۳۸۸). بررسی رابطه حمایت اجتماعی والدین و سبک‌های فرزندپروری با هویت و سلامت روانی فرزندان. *نشریه زن و مطالعات خانواده*، ۲(۶)، ۲۷-۹.
- بشارت، م، عزیزی، ک، پورشریفی، ح. (۱۳۹۰). رابطه سبک‌های فرزندپروری والدین با کمال‌گرایی فرزندان در نمونه‌ای از خانواده‌های ایرانی. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۷(۲)، ۱۴۵-۱۶۰.
- بهرام، ع، شفیع‌زاده، م. (۱۳۸۲). تاثیر رقابت‌گرایی و نوع رشته ورزشی بر ورزش‌گرایی: بررسی الگوی تعاملی انگیزش پیشرفت در ورزش. *نشریه علوم حرکتی ورزش*، ۲، ۹-۱.
- پنتریج، پل، شانک، دیل. (۲۰۰۲). *انگیزش در آموزش و پرورش؛ ترجمه مهرناز شهرآرای*. تهران، علم، ۱۳۸۶.
- شفیع‌زاده، م. (۱۳۸۲). تعیین اعتبار و پایایی پرسش‌نامه‌های انگیزش شرکت در فعالیت‌های بدنی و تکلیف‌گرایی و خودگرایی در ورزش نوجوانان. *پژوهش در علوم ورزشی*، ۱۴، ۱۵-۳۱.
- صادقی، م. (۱۳۸۴). بررسی رابطه بین روش تربیت دینی با تصور از خدا در دانشجویان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- فولادیان، ج، سهرابی، م، عطارزاده حسینی، ر، فارسی، ع. (۱۳۸۸). ارتباط انگیزه مشارکت ورزشی با سوگیری ورزشی دانشجویان ورزشکار. *فصلنامه المپیک*، ۴(۴۸)، ۲۹-۳۹.
- فولادیان، ج، سهرابی، م، عطارزاده حسینی، ر، فارسی، ع. (۱۳۸۸). مقایسه سوگیری ورزشی (ورزش‌گرایی) ورزشکاران رشته‌های انفرادی و گروهی و ارتباط آن با انگیزه مشارکت ورزشی. *پژوهش در علوم ورزشی*، ۲۲، ۳۷-۴۹.
- ملکی، ب، محمدزاده، ح، سیدعامری، ح، زمانی ثانی، ح. (۱۳۹۰). بررسی رابطه عزت نفس و انگیزش پیشرفت در ورزشکاران موفق و ناموفق استان آذربایجان غربی. *پژوهش در علوم توان‌بخشی*، ۱، ۱-۱۰.
- نور بخش، پ، مزارعی، ا. (۱۳۸۵). مقایسه انگیزش شرکت دانش‌آموزان و دانشجویان پسر ورزشکار در فعالیت‌های ورزشی و رابطه آن با هدف‌گرایی ورزشی آنان. *فصلنامه المپیک*، ۲(۳۴)، ۳۱-۴۲.
- واینبرگ، ر، گولد، د. (۲۰۱۱). *مبانی روان‌شناسی ورزش و تمرین*. ترجمه واعظ موسوی، م. ک. و همکاران، ۱۳۹۲.
- انتشارات حتمی با همکاری شرکت جازیکا و پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- Brustad, R., Trouilloud, D., & Cury, F. (2005). Parents' appraisals, reflected appraisal, and children's self-appraisals of sport competence: a year-long study. *Journal of Applied Sport Psychology*, 17, 273-289.
- Csikszentmihalyi, M. and K. Rathunde (1993). "The measurement of flow in everyday life: toward a theory of emergent motivation."
- Csikszentmihalyi, M. and K. Rathunde (1998). "The development of the person: An experiential perspective on the ontogenesis of psychological complexity."
- Cumming, S. P., R. E. Smith, et al. (2008). "Development and validation of the Achievement Goal Scale for Youth Sports." *Psychology of Sport and Exercise* 9(5): 686-703.

- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Enquiry*, 11, 227-268.
- Edwardson, C. L. and T. Gorely (2010). "Parental influences on different types and intensities of physical activity in youth: A systematic review." *Psychology of Sport and Exercise* 11(6): 522-535.
- Gill, D. L., D. A. Dziewaltowski, et al. (1988). "The relationship of competitiveness and achievement orientation to participation in sport and nonsport activities." *Journal of sport and exercise psychology* 1(2): 139-150.
- Gill, D. L., Deeter, T. E. (1988). Development of sport orientation questionnaire. *Journal Article in Research Quarterly for Exercise and sport*, 59(3), 191-202.
- Holt, N. I., Black, D. E., Tamminen, K. A., Mandigo, J.L, & Fox, K.R.(2008). Levels of complexity and dimensions of peer experience in youth sport. *Journal of sport & Exercise Psychology*, 30, 411-43. .
- Horn, T. S. and J. L. Horn (2007). "Family influences on children's sport and physical activity participation, behavior, and psychosocial responses." *Handbook of sport psychology*: 685-711.
- Keegan, R. J., C. G. Harwood, et al. (2009). "A qualitative investigation exploring the motivational climate in early career sports participants: Coach, parent and peer influences on sport motivation." *Psychology of Sport and Exercise* 10(3): 361-372.
- Keegan, R., C. Spray, et al. (2010). "The motivational atmosphere in youth sport: coach, parent, and peer influences on motivation in specializing sport participants." *Journal of applied sport psychology* 22(1): 87-105.
- Kimiecik, J. C. and T. S. Horn (2011). "Examining the relationship between family context and children's physical activity beliefs: The role of parenting style." *Psychology of Sport and Exercise*.
- Lindner, K. J. and J. Kerr (2001). "Predictability of sport participation motivation from metamotivational dominances and orientations." *Personality and Individual Differences* 30(5): 759-773.
- Sheikh, M., J. Afshari, et al. (2012). "Comparing sport orientation between individual and team sports, and its relation to sport participation motivation." *American Journal of Scientific Research* (30): 28-35
- Singer, R. N. (2001). *Hand Book of Sport Psychology*, John Wiley & Sons, Inc.
- Tenenbaum, G. and R. C. Eklund (2007). "Family influences on children's sport and activity participation behavior, and psychosocial responses": *Hand Book of Sport Psychology*, John Wiley & Sons, Inc.
- Yoo, j. And b. J. Kim (2002). "young korean athletes'goal orientation and sources of enjoyment." *perceptual and motor skills* 94(3): 1043-1049.